

Copiii lui Rousseau

Scris de Ninel Ganea
Joi, 21 Februarie 2019 12:50

„A existat un om pe care îl chema Rousseau și care a scris o carte care conținea doar idei. A doua ediție a cărții lui Rousseau a fost îmbrăcată în pielea celor care au râs de prima ediție (spunând că sunt doar idei)”, a afirmat Thomas Carlyle la o întâlnire unde lumea îl dojenea că vorbește doar despre cărți.

Rousseau a avut de la bun început talentul de a-și camufla îndeajuns de bine mesajul exploziv al cărților sale, astfel încât aura sa inocentă a rămas în bună măsură neciobită până astăzi. În galeria marilor demolatori ai civilizației și culturii numele său apare rareori, ba se întâmplă chiar să fie trecut, nu de puține ori, printre figurile conservatoare. Dar influența sa cu greu ar putea fi supraestimată. Suficient să spunem că aproape toată mișcarea romantică se revendică aproape în întregime de la filosoful din Geneva, în timp ce gânditori în aparență diferiți precum Kant sau Schopenhauer au recunoscut explicit influența lui Rousseau în teoria morală.

„Rousseau nu a inventat nimic dar a dat foc la tot”, rezuma Madame de Stael contribuția celui care a scris „Contractul Social”.

Se vorbește prea puțin despre Rousseau pentru că filosofia sa a devenit parte din ceea ce numim „bunul simț modern”, adică setul de presupuziții pe care ni le însușim fără discuție ca fiind adevărate și parte din înzestrarea esențială a omului (ne)civilizat. Dar asta nu arată decât confuzia înrobitoare în care suntem scufundați, incapabili să distingem la o privire mai atentă între călăi și salvatori. Iar a-l discuta pe Rousseau, potrivit lui Irving Babbitt, înseamnă a pune în discuție modernitatea.

Nu ar trebui să fim foarte mirați de această situație, ea însăși explicabilă datorită iradierii lui Rousseau. Și asta pentru că în niciun alt domeniu influența sa nu a fost mai dăunătoare decât

În domeniul educației. De la creatorii primelor grădinițe, iluminării Frobel și Pestalozzi, până la Maria Montessori, școlile Waldorf, John Dewey, și ajungând până la „experții în parenting” din zilele noastre, toți aceștia nu sunt altceva decât note de subsol la Jean Jacques Rousseau și a sa teorie a educației centrată pe copil.

Ideea fundamentală în jurul căreia poate fi definită gândirea lui Rousseau apare în confesiunile autorului și este, după cum a comentat un critic, un soi de revelație, obținută într-o stare de transă, un fel de drum al Damascului pentru întreaga modernitate. Adevărul care l-a izbit pe Rousseau în călătoria sa de la Paris la Vincennes în anul 1749 a fost acela că „omul este în mod natural bun și doar din cauza instituțiilor noastre el devine rău”.

Consecințele acestei idei au fost devastatoare și au reprezentat o revoluție antropologică, care a răsturnat nu doar moștenirea creștinătății, ci și pe aceea tradițională (greco-romană). În gândirea tradițională, omul era o ființă căzută, sclavă a patimilor și a ignoranței, pe care trebuia să le depășească și/sau să le țină sub control pentru fi un om liber. Din acest motiv, educația liberală ținea în principal la eliberarea de patimi, nu la însușirea mecanică a unui curriculum intelectual. Gândirea clasică era testată în practică, în viața de zi cu zi, nu în saloanele filosofilor. Și funcționa. De altfel, oricine nu este complet reformatat de presuposițiile modernității poate experimenta cu ochiul liber în ce măsură un copil este în mod natural bun, după cum pretind Rousseau și complicității lui.

Filosoful din Geneva pune în centru copilul „bun”, în timp ce instituțiile sociale, inclusiv familia, trebuiau adaptate după calibrul acestuia. „Dacă grecii ar fi știut ce s-a întâmplat în psihologie și educație, după apariția tratatului despre educație al lui Rousseau, „Emil”, ar fi fost surprinși și amuzați. Care ar fi rostul, ar spune ei, să te concentrezi pe copil ca și cum ar fi un scop în sine? Cu excepția câtorva copii nefericiți condamnați la o moarte prematură, singurul scop al copilăriei este că te conduce la maturitate, iar obiectivul propriu al educației este, ca urmare, nu un copil smiorcăit, nu un adolescent ciudat și nici măcar un adolescent întreprinzător, ci Omul și doar Omul; iar singurul scop al educației este să-l învețe pe copil să-și transcedă condiția de copil”, afirma istoricul educației clasice, Henry Irene Marrou.

În viziunea modernă, adică a lui Rousseau, copilul devine măsura tuturor lucrurilor, iar adulții trebuie să se mulțumească cu un rol pasiv sau neutru. Nu trebuie să-și impună ideile asupra copiilor și cu atât mai puțin să și le impună cu forța. Copilul este în mod natural bun, iar abilitățile și talentele sale se vor dezvolta natural. Desigur că astăzi majoritatea părinților, sunt mai mult sau mai puțin rodul unei educații moderne, ceea ce le simplifică sarcina în timp ce le îngreunează soarta. Pentru că părinților, nefiind deprinși cu nicio disciplină serioasă a sinelui, le este cu atât mai la îndemână a se debarasa de orice efort educativ, apelând la justificări

Copiii lui Rousseau

Scris de Ninel Ganea

Joi, 21 Februarie 2019 12:50

rousseauiste, și sperând, în pofida oricărei evidențe, că în cele din urmă copilul incontrolabil se va transforma într-un adult responsabil sau cel puțin de succes (orice ar însemna asta). Așa că în loc de educație, copiii primesc tot felul de activități, care mai de care mai stupide, mai lipsite de sens și mai nerezonabile, asta când nu sunt uitați, cum se întâmplă cel mai frecvent, în fața unui ecran.

Și nu doar atât, dar părinții tind ca în toate relațiile de familie să aplice același tipar falimentar al binelui înăscut.

Știm cu toții povestea copiilor naturali ai lui Rousseau. Cei cinci micuți au fost dați la un orfelinat, iar tatăl nu și-a cunoscut niciodată copiii. După zece ani a încercat să-și caute băiatul dar nu l-a găsit și s-a lăsat păgubaș. Pare de-a dreptul potrivit ca fondatorul educației moderne să fie un om care și-a abandonat familia. Dar într-un anume sens, mai profund, suntem cu toții copiii lui Rousseau, iar soarta noastră nu se anunță a fi cu nimic mai bună decât cea pe care au avut-o odraslele sale naturale.